

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีให้ใช้ข้อมูลโครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม ปี พ.ศ. 2536 (The Social Attitude of Population Survey 1993) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2536 และข้อมูลการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม ปี พ.ศ. 2541 (The Social Attitude of Population Survey 1998) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2541 การสำรวจดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน ทัศนคติเกี่ยวกับการครองชีพและสถานะทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีข้อมูลสำหรับใช้ประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายหาแนวทางยกระดับความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้น รวมทั้งใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ประชากรที่อยู่ในข่ายสำรวจคือ หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกของครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง โดยข้อมูลในโครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 มีครัวเรือนตกเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 28,515 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร 5,160 ครัวเรือน ในเขตเทศบาลอื่นๆ 5,880 ครัวเรือน และนอกเขตเทศบาล 17,475 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2537: 1) ทั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของผู้ตอบสัมภาษณ์และครัวเรือน
2. ลักษณะของครัวเรือน
3. สถานะทางการเงินและทัศนคติของการครองชีพ
4. คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม
5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
6. ข้อมูลทัศนคติเกี่ยวกับบุตรและความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

ส่วนข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541 มีครัวเรือนตกเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 26,460 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร 3,000 ครัวเรือน ในเขตเทศบาลอื่นๆ 6,120 ครัวเรือน และนอกเขตเทศบาล 17,340 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542:

1) โดยทำการเก็บข้อมูลเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของผู้ตอบสัมภาษณ์และครัวเรือน
2. ลักษณะของครัวเรือน
3. สถานะทางการเงินและทัศนคติของการครองชีพ
4. คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม
5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
6. ข้อมูลทัศนคติเกี่ยวกับบุตรและทัศนคติที่มีต่อผู้ป่วยโรคเอดส์

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและการเลือกตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสองครั้งนี้เป็นการสำรวจระดับประเทศ มีขั้นตอนในการเลือกตัวอย่างที่ครอบคลุมทั่วทุกภาคของประเทศ แผนการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบ 2 ชั้น (Stratified Two Stage Sampling) โดยมีกรุงเทพมหานครและภาคเป็นสตราตัม รวมมีทั้งสิ้น 5 สตราตัม คือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ในแต่ละสตราตัมได้ทำการแบ่งออกเป็น 3 สตราตัมย่อยตามลักษณะการปกครองของกรมปกครอง คือ ในเขตเทศบาล ในเขตสุขาภิบาล และนอกเขตเทศบาล-สุขาภิบาล ดังมีรายละเอียดที่จะนำเสนอ ดังนี้

1. การเลือกตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง

โครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 ได้ทำการเลือกชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างจากแต่ละเขตการปกครองอย่างมีอิสระต่อกัน โดยใช้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับครัวเรือนของชุมชนอาคาร/หมู่บ้านนั้นๆ ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 2,675 ชุมชนอาคาร/หมู่บ้าน จากทั้งสิ้น 79,129 ชุมชนอาคาร/หมู่บ้าน ซึ่งกระจายไปตามภาคและเขตการปกครองเป็นดังนี้คือ

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	
			ในเขตสุขาภิบาล	นอกเขตเทศบาล- สุขาภิบาล
กรุงเทพมหานคร	430	430	-	-
กลาง (ยกเว้น กทม.)	670	145	220	305
เหนือ	495	120	125	250
ตะวันออกเฉียงเหนือ	715	115	130	470
ใต้	365	110	85	170
รวม	2,675	920	560	1,195

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 หน้า 5.

สำหรับการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541 ได้ทำการเลือกชุมชน
อาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างด้วยวิธีเดียวกัน ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 2,500 ชุมชนอาคาร/หมู่บ้าน จากทั้งสิ้น
89,943 ชุมชนอาคาร/หมู่บ้าน ซึ่งกระจายไปตามภาคและเขตการปกครองเป็นดังนี้

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	
			ในเขตสุขาภิบาล	นอกเขตเทศบาล- สุขาภิบาล
กรุงเทพมหานคร	250	250	-	-
กลาง (ยกเว้น กทม.)	670	150	220	300
เหนือ	500	125	125	250
ตะวันออกเฉียงเหนือ	710	120	130	460
ใต้	370	115	85	170
รวม	2,500	760	560	1,180

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 หน้า 7.

2. การเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง

โครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 ได้
เลือกครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งสิ้นในบัญชีรายชื่อครัวเรือนซึ่งได้จากการนับจดใน
แต่ละชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง โดยในแต่ละชุมชนอาคารและหมู่บ้านตัวอย่างในเขตสุขาภิบาล จะ
เลือกครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างจำนวน 12 ครัวเรือน และสำหรับหมู่บ้านของนอกเขตเทศบาล-
สุขาภิบาล เลือกจำนวน 9 ครัวเรือน โดยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ

จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้น โดยประมาณที่ทำการเจนนับจำแนกตาม
ภาคและเขตการปกครอง เป็นดังนี้คือ

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	
			ในเขตสุขาภิบาล	นอกเขตเทศบาล- สุขาภิบาล
กรุงเทพมหานคร	5,160	5,160	-	-
กลาง (ยกเว้น กทม.)	7,125	1,740	2,640	2,745
เหนือ	5,190	1,440	1,500	2,250
ตะวันออกเฉียงเหนือ	7,170	1,380	1,560	4,230
ใต้	3,870	1,320	1,020	1,530
รวม	28,515	11,040	6,720	10,755

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 หน้า 6.

สำหรับการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541 ได้ใช้วิธีการเลือก
ตัวอย่างแบบเดียวกันได้จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้นที่ต้องการการเจนนับจำแนกตามภาค
และเขตการปกครอง ดังนี้คือ

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	
			ในเขตสุขาภิบาล	นอกเขตเทศบาล- สุขาภิบาล
กรุงเทพมหานคร	3,000	3,000	-	-
กลาง (ยกเว้น กทม.)	7,140	1,000	2,640	2,700
เหนือ	5,250	1,500	1,500	2,250
ตะวันออกเฉียงเหนือ	7,140	1,440	1,560	4,140
ใต้	3,930	1,380	1,020	1,530
รวม	26,460	9,120	6,720	10,620

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541 หน้า 8.

โดยสรุป โครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 มี
ประชากรที่สัมภาษณ์ได้ทั้งหมด 22,899 ราย และการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541
มีประชากรที่สัมภาษณ์ได้ทั้งหมด 20,843 ราย

ข้อจำกัดของข้อมูล

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 และข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541 ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงทำให้การศึกษาครั้งนี้ต้องกำหนดตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์เพียงเท่าที่มีข้อมูลอยู่ในข้อมูลทั้ง 2 รอบมีผลทำให้อาจขาดตัวแปรที่สำคัญบางตัวในการอธิบายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรไทยได้ดียิ่งขึ้น เช่น รายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือการได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นต้น
2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบซึ่งใช้ข้อมูลสองชุดมาทำการวิเคราะห์ ปัญหาที่พบคือ คำถามบางคำถามมิได้ถามในแนวเดียวกันหรือบางคำถามมีอยู่ในชุดหนึ่งแต่อีกชุดหนึ่งได้ตัดคำถามนั้นออกไป จึงไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกันได้หมดทุกคำถาม
3. การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาได้เฉพาะข้อมูลด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น เนื่องจากข้อมูลด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมทางสังคมมิได้ปรากฏอยู่ในข้อมูลการสำรวจทั้ง 2 ชุด

นิยามศัพท์

การศึกษาเปรียบเทียบความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรไทยในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 ได้กำหนดคำนิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะโดยอ้างอิงจากแนวคิดหรือข้อกำหนดดังนี้

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2535: 2)

มลพิษ หมายถึง ของเสีย วัตถุอันตรายและมลสารอื่นๆ รวมทั้งกาก ตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือภาวะที่เป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ และให้หมายความรวมถึงรังสี ความร้อน แสง เสียง กลิ่น ความสั่นสะเทือนหรือเหตุรำคาญอื่นๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษด้วย

ภาวะมลพิษ หมายถึง สภาวะที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงหรือปนเปื้อนโดยมลพิษซึ่งทำให้คุณภาพของสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษในดิน

ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรไทย หมายถึง ความรู้สึกอยากรู้ อยากเห็น
อยากแสวงหา ความรู้สึกชอบ ความพอใจ ความตระหนัก การยอมรับค่า การรับรู้ของประชากรไทย
ที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

ประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด หมายถึง ประเภทของปัญหาสิ่งแวดล้อม
ที่ประชากรผู้สนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ความสนใจมากที่สุด

การทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า หมายถึง การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าโดยรวมทั้งการฆ่าหรือ
ทำลายสัตว์ป่าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของประชากร

การพังทลายของดิน หมายถึง การที่ส่วนหนึ่งส่วนใดของดินหรือทั้งหมดถูกพาให้เคลื่อนที่
อาจเกิดโดยธรรมชาติ เช่น การกัดเซาะของน้ำและลม การถล่มของดิน เป็นต้น หรือโดยการกระทำ
ของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การทำการเพาะปลูกผิดวิธี เป็นต้น (สำนักงานสถิติ
แห่งชาติ, 2542: 5)

การเสื่อมโทรมของดิน หมายถึง การที่ดินสูญเสียความอุดมสมบูรณ์และธาตุอาหารด้วยสาเหตุ
ต่างๆ เช่น ขาดน้ำ ขาดอากาศ ขาดปุ๋ย ดินเค็มจัดเปรี้ยวจัด และสารพิษตกค้างในดิน ซึ่งอาจเกิดจาก
ขยะมูลฝอย ของเสียจากสถานประกอบการ สารเคมีตกค้างจากการใช้ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช เป็นต้น
(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542: 5)

มลพิษทางน้ำ หมายถึง ของเสียที่อยู่ในสภาพเป็นของเหลว รวมทั้งมวลสารที่ปะปนหรือปน
เปื้อนอยู่ในของเหลวนั้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542: 4)

มลพิษจากกากของเสีย หมายถึง มลพิษจากของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ อัน
เกิดจากบ้านเรือน สถานพยาบาล พาณิชยกรรมและการบริการ เป็นต้น ซึ่งได้แก่ ซากถ่านไฟฉาย
แบตเตอรี่ หลอดฟลูออเรสเซนต์ มูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาล น้ำมันเครื่องเก่า น้ำเสียจากร้านล้าง
อัดขยายรูป เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542: 4)

มลพิษจากสารอันตราย หมายถึง มลพิษจากสารเคมีที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและโดยการ
สังเคราะห์ ซึ่งนำมาใช้ในการเกษตร อุตสาหกรรม เป็นส่วนประกอบในเครื่องอุปโภคบริโภคและ
สาธารณสุขปนเปื้อน รวมทั้งยาฆ่าโรค (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542: 4)

มลพิษทางอากาศ หมายถึง ของเสียที่อยู่ในสภาพเป็นไอเสียดิน ควัน ก๊าซ เขม่า ฝุ่น
ละออง เถ้าถ่านหรือมวลสารอื่นที่มีสภาพละเอียดบางเบา จนสามารถรวมตัวอยู่ในบรรยากาศได้
(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542: 4)

มลพิษทางเสียง หมายถึง มลพิษที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการนำ
เครื่องจักรมาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม การก่อสร้างอาคารด้วยเครื่องมือขนาดใหญ่และการใช้

ยานพาหนะ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542: 4)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและการวัดตัวแปร

ตัวแปรตาม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรไทย ได้จากคำถามข้อ 3.1 ของข้อมูลจากโครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 และข้อ 2.1 ของข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541 ที่ว่า “ท่านสนใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือไม่” แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

-สนใจ

-ไม่สนใจ

2. ประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด ได้จากคำถามข้อ 3.2 ของข้อมูลจากโครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 และข้อ 2.2 ของข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541 ที่ว่า “ท่านสนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านใดมากที่สุด” โดยการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

-ปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดิน

-ปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตราย และมลพิษทางน้ำ

-ปัญหามลพิษทางอากาศ เสียง และอื่นๆ

หมายเหตุ การแบ่งกลุ่มของการศึกษานี้ ใช้หลักการแบ่งตามแผนปฏิบัติการ 21: แผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Agenda 21) และแหล่งที่มาของปัญหา รวมถึงความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันของปัญหาที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดิน ในแผนปฏิบัติการ 21 ส่วนที่ 2 ได้กล่าวถึงปัญหาในกลุ่มโดยในข้อ 2) คือการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ข้อ 3) การแก้ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ข้อ 4) การแก้ไขปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง ข้อ 5) การจัดการพื้นที่ภูเขาอย่างยั่งยืน ข้อ 6) การเกษตรยั่งยืนและการพัฒนาชนบท ข้อ 7) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และข้อ 8) การจัดการเทคโนโลยีชีวภาพ โดยอธิบายว่าการตัดไม้ทำลายป่าซึ่งบางส่วนนั้นอยู่ในพื้นที่ที่เป็นภูเขา เช่น พื้นที่ป่าทางภาคเหนือและภาคตะวันตกนั้น ได้ส่งผลให้เกิดการทำลายสัตว์ป่า และทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงทำให้เกิดความแห้งแล้งและการขาดความอุดมสมบูรณ์ของดินซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตร

2. ปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตราย และมลพิษทางน้ำ ในแผนปฏิบัติการ 21 ส่วนที่ 2 ได้กล่าวถึงปัญหาในกลุ่มโดยในข้อ 9) การคุ้มครองมหาสมุทรและทะเล ข้อ 10) การคุ้มครองแหล่งน้ำจืด ข้อ 11) การจัดการสารเคมีเป็นพิษ ข้อ 12) การจัดการกากของเสียเป็นพิษ ข้อ 13) การจัดการกากของเสียและน้ำเสีย และข้อ 14) การจัดการกากสารกัมมันตรังสี โดยอธิบายว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรน้ำนั้นเกิดจากมลพิษ อันได้แก่ สารเคมี และ กากของเสีย โดยให้ความสำคัญหมายของขยะมูลฝอย หมายถึง กากของเสียที่ไม่เป็นอันตราย และน้ำเสีย หมายถึงน้ำโสโครกจากครัวเรือนและแหล่งอื่นๆ คำว่า “ของเสีย” จึงหมายถึงขยะมูลฝอยและน้ำเสีย ส่วนของเสียอันตรายนั้น คือ กากกัมมันตรังสีที่มีกำเนิดจากเชื้อเพลิงนิวเคลียร์และการประยุกต์ใช้นิวเคลียร์เทคโนโลยีการวิจัยและอุตสาหกรรม

3. ปัญหามลพิษทางอากาศ เสียงและอื่นๆ แผนปฏิบัติการ 21 ส่วนที่ 2 ได้กล่าวถึงปัญหาในกลุ่มโดยในข้อ 1) การพิทักษ์บรรยากาศโลก โดยให้เหตุผลว่าบรรยากาศโลกเป็นแหล่งรองรับอากาศเสียจากการผลิตและการบริโภคในรูปของก๊าซต่าง ๆ จากยานพาหนะและจากโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนเสียงที่เป็นอันตรายนั้นมีแหล่งที่มาเดียวกับอากาศเสีย คือจากยานพาหนะและจากโรงงานอุตสาหกรรมเช่นกัน

ตัวแปรอิสระ การศึกษาครั้งนี้แบ่งตัวแปรอิสระออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ปัจจัยทางประชากร

ปัจจัยทางประชากร ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัว คือ เพศ อายุ และสถานภาพสมรส มีรายละเอียดดังนี้

1.1 เพศ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

-ชาย

-หญิง

1.2 อายุ หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์นับถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้าย ก่อนวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2536 สำหรับข้อมูลจากโครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 และก่อนวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 สำหรับข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ

- ต่ำกว่า 25 ปี
- 25-34 ปี
- 35-44 ปี
- 45-54 ปี
- 55 ปีขึ้นไป

1.3 สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพสมรสของผู้ให้สัมภาษณ์ ณ วันสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- โสด
- สมรส
- หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้ของครัวเรือน

2.1 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ให้สัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- ไม่มีการศึกษาและประถมศึกษาตอนต้น
- ประถมศึกษาตอนปลาย
- มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอนุปริญญา
- อุดมศึกษาและสูงกว่า

2.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือน ที่ผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1-2 คน
- 3-4 คน
- 5 คนขึ้นไป

2.3 อาชีพ หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทำอยู่ในรอบปีที่ผ่านมา (1 ส.ค. 2535-31 ก.ค. 2536 สำหรับข้อมูลจากโครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 และ 1 พ.ค. 2540-31 เม.ย. 2541 สำหรับข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2541) แบ่งออกเป็น 6 กลุ่มคือ

- วิชาชีพ วิชาการ และบริหาร
- เสมียน และบริการ
- การค้า
- ขนส่งและคมนาคม ช่าง กระบวนการผลิตและกรรมกร
- เกษตร และเหมืองแร่
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ

2.4 รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้ต่อเดือนของสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนในครัวเรือนรวมกัน รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ได้แก่

- 1) ค่าแรงและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส เป็นต้น
- 2) กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตรและธุรกิจอื่นๆ
- 3) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงิน

ปันผล

- 4) เงินได้รับจากการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ เงินทุนการศึกษา
- 5) รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วน

หนึ่งของค่าแรง เงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของและอยู่เอง) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ

6) รายได้อื่นๆ เช่น รายได้จากการประกันภัยหรือประกันชีวิต เงินรางวัลสลากกินแบ่งและรายรับอื่นๆ ในประเภทเดียวกัน

แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- ต่ำกว่า 3,000 บาท
- 3,000-6,999 บาท
- 7,000-9,999 บาท
- 10,000-14,999 บาท
- 15,000 บาทขึ้นไป

3. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน และการได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง ท้องถิ่นที่ผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ ณ วันสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

-เขตเมือง หมายถึง พื้นที่ในเขตเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และ สุขาภิบาล หรือเทศบาลตำบล ซึ่งเพิกยกฐานะจากสุขาภิบาลในปี พ.ศ. 2541 (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2543: 282) ทั้งนี้เพื่อให้นิยามดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมและเพื่อให้ค่าระดับความเป็นเมืองของประเทศไทยใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น (ESCAP, 1982; NESDB, 1991; เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์, 2535 อ้างถึงใน จิตติณี จันทรงจนา, 2541: 233)

-เขตชนบท หมายถึง พื้นที่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมด

3.2 ภาคที่อยู่อาศัย หมายถึง ภาคที่ผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ ณ วันสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- ภาคเหนือ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ภาคใต้
- ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)
- กรุงเทพมหานคร

3.3 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ หรือสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครัวเรือน ได้รับรู้เหตุการณ์ สถานการณ์ และความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมจากแหล่งข่าวสารต่างๆแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- ได้รับเฉพาะจากสื่อต่างๆ
- ได้รับเฉพาะจากบุคคลต่างๆ
- ได้รับทั้งจากสื่อและบุคคล
- ไม่เคยได้รับ

3.4 การได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์หรือสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครัวเรือนได้รับผลกระทบทางร่างกายหรือทรัพย์สินอันเกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ 1 ประเภทขึ้นไป แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้ทำการถ่วงน้ำหนักเพื่อให้ข้อมูลนี้เป็นตัวแทนของประชากรไทย ค่าที่นำเสนอในตารางต่างๆ ทุกตารางเป็นค่าที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว (weighted percent) ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักในการศึกษาครั้งนี้ แตกต่างจากค่าถ่วงน้ำหนักของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ต้องการให้จำนวนประชากรตัวอย่างที่ศึกษาเท่ากับจำนวนประชากรไทย แต่การถ่วงน้ำหนักนี้จะเป็นการปรับให้ค่าถ่วงน้ำหนักให้มีจำนวนตัวอย่างเท่ากับจำนวนประชากรตัวอย่างที่สัมภาษณ์ได้คือ 22,899 รายในปี พ.ศ. 2536 และ 20,843 รายในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$\text{ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่} = \frac{\text{จำนวนประชากรทั้งหมดที่สัมภาษณ์ได้} \times \text{ค่าถ่วงน้ำหนักเดิมของสำนักงานสถิติแห่งชาติ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมดที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว}}$$

อย่างไรก็ตามเพื่อให้ทราบจำนวนประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างที่สัมภาษณ์ได้ จึงได้แสดงจำนวนของตัวอย่างที่ไม่ถ่วงน้ำหนักไว้ด้วยในแต่ละตาราง ซึ่งการนำเสนอข้อมูลต่างๆ มีดังนี้

1. การประมวลผลข้อมูลพื้นฐาน โดยการนำเสนอลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้ของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน ในรูปของตารางการกระจายความถี่ (Frequency Distribution Tables) นอกจากนี้ยังได้นำเสนอตารางร้อยละของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชากรไทยสนใจมากที่สุด

2. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม กับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด โดยการวิเคราะห์และนำเสนอแบบตารางไขว้ (Cross-Tabulation) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ศึกษา และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่าไคสแควร์ (Chi-Square) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ($P\text{-value} \leq 0.05$)

3. แสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตารางค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ไม่มีความสัมพันธ์กันสูงมากนักเข้าวิเคราะห์ในระดับหลายตัวแปร (Multivariate Analysis)

4. วิเคราะห์และนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวพร้อมๆ กัน กับตัวแปรตาม (ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรไทย) โดยใช้ค่าสถิติถดถอยลอจิต (Logit Regression) ซึ่งวิธีการทางสถิตินี้เป็นการวิเคราะห์หลายตัวแปรเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามที่มีมาตรวัดระดับนามมาตรา (Categorical Variables) ซึ่งเป็นตัวแปรทวิ (Dichotomous Variables) ที่เรียกว่าตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) มีค่าเพียง 2 ค่า คือเป็น 0 หรือ 1 เท่านั้น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 203) โดยในการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีค่าเท่ากับ 1 และไม่สนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีค่าเท่ากับ 0 ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ลอจิต คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในเชิงเปรียบเทียบว่า ตัวแปรอิสระจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามไปในทิศทางใดเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอิสระที่กำหนดให้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparative Category) หรือกลุ่มอ้างอิง (Reference Category)

5. วิเคราะห์และนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวพร้อมๆ กัน กับตัวแปรตาม (ประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด) ที่มีมาตรวัดระดับนามมาตราที่มีมากกว่า 2 ค่า (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544: 87) โดยใช้ค่าสถิติถดถอยลอจิต (Multinomial Logit Regression) ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีการนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระที่แสดงทิศทางในเชิงเปรียบเทียบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีอิทธิพลกับตัวแปรตามในทิศทางใดเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรที่กำหนดให้ในกลุ่มเปรียบเทียบหรือกลุ่มอ้างอิง โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้ “ปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดิน” เป็นกลุ่มอ้างอิง เนื่องจากมีสัดส่วนของความสนใจสูงสุดจากประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุดทั้งหมดทั้งจากข้อมูลปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 ก็มีร้อยละ 67.0 และร้อยละ 44.0 ตามลำดับ ถ้าหากตัวแปรใดมีมาตรวัดระดับนามมาตรา (Nominal Scale) หรือระดับจัดลำดับ (Ordinal Scale) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มอ้างอิงให้สอดคล้องกับสมมติฐานในการศึกษา และหากตัวแปรใดมีมาตรวัดในระดับช่วง (Interval Scale) จะ

กำหนดให้ค่าต่ำที่สุดเป็นกลุ่มอ้างอิง ค่าสถิติถดถอยลอจิสต์นี้มีข้อดีคือ สามารถใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ แม้ว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามจะมีระดับการวัดอยู่ในระดับตัวแปรกลุ่ม หรือแม้ว่าข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะมีการกระจายที่เบ้ ค่าสถิติถดถอยลอจิสต์ก็สามารถขจัดปัญหาดังกล่าวได้ ทั้งยังสามารถแสดงการวิเคราะห์ในรูปของโอกาสหรือความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นของตัวแปรตามได้ด้วย

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. ปัจจัยทางประชากร

1.1 เพศ

ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างในปี พ.ศ. 2536 จำนวนทั้งสิ้น 22,899 ราย จำแนกเป็นเพศหญิงร้อยละ 61.4 เป็นเพศชายร้อยละ 38.6 และในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนทั้งสิ้น 20,843 ราย เป็นเพศหญิงร้อยละ 64.3 และเป็นเพศชายร้อยละ 35.7 ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกระจายทางเพศมีความใกล้เคียงกัน

1.2 อายุ

กลุ่มตัวอย่างที่สำรวจในปี พ.ศ. 2536 มีสัดส่วนของประชากรในกลุ่มอายุ 35-44 ปี และ กลุ่มอายุ 25-34 ปีมีขนาดที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 26.5 และร้อยละ 26.3 ตามลำดับ รองลงมาคือกลุ่มอายุ 55 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 20.6 ประชากรในกลุ่มอายุ 45-54 ปีร้อยละ 16.8 ที่เหลือเป็นกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปีมีร้อยละ 9.9 สำหรับข้อมูลในปี พ.ศ. 2541 พบว่า กลุ่มอายุของประชากรที่มีสัดส่วนมากที่สุดคือ กลุ่มอายุ 35-44 ปีมีร้อยละ 27.7 รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 25-34 ปีร้อยละ 24.1 กลุ่มอายุ 55 ปีขึ้นไปร้อยละ 20.8 กลุ่มอายุ 45-54 ปีร้อยละ 18.2 และกลุ่มต่ำกว่าอายุ 25 ปีร้อยละ 9.9 ตามลำดับ ข้อมูลในปี พ.ศ. 2541 ปรากฏว่ามีผู้ที่ไม่ระบุอายุซึ่งจำนวน 1 รายรวมอยู่ด้วย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของอายุพบว่า อายุเฉลี่ยของประชากรตัวอย่างในปี พ.ศ. 2536 คือ 41.4 ปี ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของอายุของประชากรตัวอย่างในปี พ.ศ. 2541 คือ 42.5 ปี ซึ่งแตกต่างกันเล็กน้อย อย่างไรก็ตามในภาพรวมนั้นพบว่า โครงสร้างทางด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 รอบมีความใกล้เคียงกันมาก

1.3 สถานภาพสมรส

ผู้ตอบแบบสอบถามในปี พ.ศ. 2536 มีสัดส่วนของผู้ที่สมรสแล้วมากที่สุด คือร้อยละ 77.0 รองลงมาคือ ผู้ที่มีสถานภาพหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ร้อยละ 12.6 และผู้ที่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 9.9 ตามลำดับ ที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่ระบุสถานภาพสมรสมีร้อยละ 0.4 ซึ่งข้อมูลนี้ใกล้เคียงกับข้อมูลในปี พ.ศ. 2541 ที่ประชากรที่สมรสแล้วมีสัดส่วนมากที่สุด คือร้อยละ 75.8 รองลงมาคือ ผู้ที่มีสถานภาพหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ร้อยละ 12.7 และผู้ที่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 11.2 ที่เหลือร้อยละ 0.3 เป็นผู้ที่ไม่ระบุสถานภาพสมรส

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม

2.1 ระดับการศึกษา

ผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับระดับการศึกษาของประชากรตัวอย่าง พบว่า ในปี พ.ศ. 2536 พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีการศึกษาและมีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น คือมีร้อยละ 69.3 รองลงมาคือผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายมีร้อยละ 12.9 ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอนุปริญญา มีร้อยละ 12.9 และผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาและสูงกว่าร้อยละ 4.3 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ไม่ได้ระบุระดับการศึกษาที่สำเร็จร้อยละ 0.2 ข้อมูลนี้คล้ายคลึงกับข้อมูลของผู้ตอบสัมภาษณ์ในปี พ.ศ. 2541 กล่าวคือ กลุ่มประชากรที่มีสัดส่วนมากที่สุดเป็นกลุ่มผู้ที่ไม่มีการศึกษาและมีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น คือมีร้อยละ 59.0 รองลงมาจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอนุปริญญา มีร้อยละ 17.9 ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายมีร้อยละ 16.9 และผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาและสูงกว่ามีร้อยละ 6.0 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ไม่ได้ระบุระดับการศึกษาที่สำเร็จร้อยละ 0.2

2.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2536 พบว่า ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 3-4 คน คือมีร้อยละ 47.0 รองลงมาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 5 คนขึ้นไปมีร้อยละ 28.9 และผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 1-2 คนมีร้อยละ 24.1

เช่นเดียวกับข้อมูลในปี พ.ศ. 2541 ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 3-4 คนมี ร้อยละ 45.9 รองลงมาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 5 คนขึ้นไปมีร้อยละ 30.1 และเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 1-2 คนมีร้อยละ 24.0 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2536 คือ 3.7 คน ในขณะที่จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยที่ได้จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2541 คือ 3.8 คน ซึ่งแตกต่างกันเล็กน้อย

2.3 อาชีพ

จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2536 ได้แสดงให้เห็นว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรและเหมืองแร่ (ร้อยละ 45.7) รองลงมาเป็นผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีร้อยละ 20.3 เป็นผู้ประกอบอาชีพขนส่งและคมนาคม ช่าง กระบวนการผลิตและกรรมกร มีร้อยละ 13.5 สำหรับผู้ประกอบอาชีพการค้า อาชีพเสมียนและบริการ และอาชีพวิชาชีพ วิชาการและบริหาร มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 9.3, ร้อยละ 5.9 และร้อยละ 5.1 ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 0.1 ของตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้ที่ไม่ได้ระบุอาชีพไว้อย่างชัดเจน ข้อมูลนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับที่พบในกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2541 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีสัดส่วนมากที่สุดคือกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเกษตรและเหมืองแร่ (ร้อยละ 38.4) ลำดับรองลงคือ ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีร้อยละ 23.7 สำหรับผู้ประกอบอาชีพขนส่งและคมนาคม ช่าง กระบวนการผลิตและกรรมกร มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 13.5 และผู้ประกอบอาชีพการค้ามีร้อยละ 11.0 ผู้ประกอบอาชีพเสมียนและบริการมีร้อยละ 6.7 ผู้ประกอบอาชีพวิชาชีพ วิชาการและบริหาร มีร้อยละ 6.3 และมีผู้ที่ไม่ได้ระบุอาชีพไว้อย่างชัดเจนร้อยละ 0.3 เป็นที่น่าสังเกตว่าสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในปี พ.ศ. 2541 เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งทำให้มีการปลดคนงานออกเป็นจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544: 36-37))

2.4 รายได้ของครัวเรือน (บาท/เดือน)

ในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของครัวเรือน พบว่า ข้อมูลในปี พ.ศ. 2536 ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท (ร้อยละ 42.2) รองลงมาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ 3,000-6,999 บาทมีร้อยละ 31.7 และอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ 7,000-9,999 บาทมีร้อยละ 9.3 อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ 15,00 บาทขึ้นไปมีร้อยละ 8.9 และอาศัย

อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ 10,000-14,999 บาทมีร้อยละ 7.5 ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 0.4 ของประชากร ตัวอย่างที่ไม่ได้ระบุรายได้ของครัวเรือน ข้อมูลที่ได้แตกต่างจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2541 ที่กลุ่มที่มี สัดส่วนมากที่สุดคือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ 3,000-6,999 บาทมีร้อยละ 38.1 รองลงมาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทมีร้อยละ 21.5 อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ 15,000 บาทขึ้นไปมีร้อยละ 16.3 อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ 7,000-9,999 บาทมีร้อยละ 12.8 สำหรับ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ 10,000-14,999 บาทมีร้อยละ 11.3 และมีผู้ที่ไม่ได้ระบุรายได้ของ ครัวเรือนร้อยละ 0.1 ตามลำดับ ข้อมูลที่ได้นี้แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ ต่ำกว่า 3,000 บาทจะมีสัดส่วนที่ลดลง ในขณะที่กลุ่มที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า 3,000 บาทกลับมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น

3. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม

3.1 เขตที่อยู่อาศัย

ในปี พ.ศ. 2536 มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรตัวอย่างเป็นผู้ที่อาศัย อยู่ในเขตชนบท คือมีร้อยละ 69.9 และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีร้อยละ 30.1 ข้อมูลนี้มีลักษณะ คล้ายคลึงกับที่พบในกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2541 กล่าวคือประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัย อยู่ในเขตชนบท คือมีร้อยละ 68.8 และเป็นผู้อยู่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีร้อยละ 31.2

3.2 ภาคที่อยู่อาศัย

สำหรับตัวแปรภาคที่อยู่อาศัย พบว่า ข้อมูลในปี พ.ศ. 2536 กลุ่มตัวอย่างที่มี สัดส่วนที่มากที่สุดคือกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือมีร้อยละ 31.9 รองลงมาคือ ผู้ อาศัยอยู่ในภาคกลางมีร้อยละ 22.9 ผู้อาศัยอยู่ในภาคเหนือมีร้อยละ 20.9 ผู้อาศัยอยู่ภาคใต้มีร้อยละ 13.1 และผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีร้อยละ 11.2 ข้อมูลนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับที่พบในกลุ่ม ตัวอย่างที่สำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2541 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี สัดส่วนที่สูงที่สุด คือมีร้อยละ 32.5 รองลงมาคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมีร้อยละ 22.5 ผู้อาศัยอยู่ใน ภาคเหนือมีร้อยละ 20.0 ผู้อาศัยอยู่ภาคใต้มีร้อยละ 13.1 และผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีร้อยละ 11.9

3.3 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน

ข้อมูลจากการสำรวจในเรื่องการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน พบว่า ในปี พ.ศ. 2536 ประมาณครึ่งหนึ่งประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ (ร้อยละ 51.6) รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งจากสื่อและบุคคลมีร้อยละ 31.8 กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีร้อยละ 11.9 และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเฉพาะจากบุคคลต่างๆ ร้อยละ 4.7 ตามลำดับ ข้อมูลนี้แตกต่างจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2541 ที่พบว่าประชากรกว่าครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งจากสื่อและบุคคลคือมีร้อยละ 51.9 รองลงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากสื่อประเภทต่างๆ มีร้อยละ 43.8 กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเฉพาะจากบุคคลต่างๆ มีร้อยละ 2.7 และมีประชากรตัวอย่างเพียงร้อยละ 1.6 ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

3.4 การได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน

ผลจากการสำรวจในเรื่องการได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน พบว่า ในปี พ.ศ. 2536 ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม คือมีร้อยละ 70.2 และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมมีร้อยละ 29.8 ข้อมูลนี้แตกต่างจากข้อมูลที่สำรวจในปี พ.ศ. 2541 กล่าวคือ ประชากรเกินกว่าครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งมีร้อยละ 51.7 และผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมมีร้อยละ 48.3

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 การกระจายร้อยละของประชากร จำแนกตามปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541

ปัจจัย	พ.ศ. 2536		พ.ศ. 2541	
	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	จำนวนตัวอย่างที่ ไม่ถ่วงน้ำหนัก	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	จำนวนตัวอย่างที่ ไม่ถ่วงน้ำหนัก
ปัจจัยทางประชากร				
เพศ				
ชาย	38.6	8,710	35.7	7,463
หญิง	61.4	14,189	64.3	13,380
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843
อายุ				
ต่ำกว่า 25 ปี	9.9	2,349	9.2	1,911
25-34 ปี	26.3	5,990	24.1	4,933
35-44 ปี	26.5	6,129	27.7	5,769
45-54 ปี	16.8	3,848	18.2	3,856
55 ปีขึ้นไป	20.6	4,583	20.8	4,373
ไม่ระบุ	-	-	0.0	1
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843
อายุเฉลี่ย (ปี)	41.4		42.5	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	14.5		14.6	
สถานภาพสมรส				
โสด	9.9	2,892	11.2	2,523
สมรส	77.0	16,944	75.8	15,452
หม้าย หย่า แยก	12.6	2,974	12.7	2,807
ไม่ระบุ	0.4	89	0.3	61
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843
ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม				
ระดับการศึกษา				
ไม่มีการศึกษาและประถมศึกษาตอนต้น	69.3	14,205	59.0	11,557
ประถมศึกษาตอนปลาย	13.3	3,082	16.9	3,343
มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อนุปริญญา	12.9	4,104	17.9	4,355
อุดมศึกษาและสูงกว่า	4.3	1,462	6.0	1,545
ไม่ระบุ	0.2	46	0.2	43
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัย	พ.ศ. 2536		พ.ศ. 2541	
	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	จำนวนตัวอย่างที่ ไม่ถ่วงน้ำหนัก	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	จำนวนตัวอย่าง ที่ไม่ถ่วงน้ำหนัก
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				
1-2 คน	24.1	6,023	24.0	5,415
3-4 คน	47.0	10,509	45.9	9,440
5 คนขึ้นไป	28.9	6,367	30.1	5,988
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย (คน)	3.7		3.8	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.8		1.9	
อาชีพ				
วิชาชีพ วิชาการและบริหาร	5.1	1,691	6.3	1,632
เสมียน และบริการ	5.9	1,952	6.7	1,652
การค้า	9.3	3,224	11.0	2,974
เกษตร เหมือนแร่	45.7	7,402	38.4	6,521
ขนส่ง/คมนาคม ช่าง กระบวนการผลิต/ กรรมกร	13.5	3,361	13.5	2,907
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	20.3	5,228	23.7	5,089
ระบุอาชีพไม่ชัดเจน	0.1	41	0.3	68
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843
รายได้ของครัวเรือน¹ (บาท/เดือน)				
ต่ำกว่า 3,000 บาท	42.2	7,297	21.5	3,738
3,000-6,999 บาท	31.7	7,557	38.1	7,771
7,000-9,999 บาท	9.3	2,674	12.8	2,927
10,000-14,999 บาท	7.5	2,256	11.3	2,724
15,000 บาทขึ้นไป	8.9	3,006	16.3	3,653
ไม่ระบุ	0.4	107	0.1	30
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843

¹ ข้อมูลที่นำมาใช้ในส่วนของรายได้ของครัวเรือน ได้ถูกจัดกลุ่มไว้โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จึงไม่สามารถระบุรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานได้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัย	พ.ศ. 2536		พ.ศ. 2541	
	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	จำนวนตัวอย่างที่ ไม่ถ่วงน้ำหนัก	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	จำนวนตัวอย่างที่ ไม่ถ่วงน้ำหนัก
ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม				
เขตที่อยู่อาศัย				
เขตเมือง	30.1	13,472	31.2	11,304
เขตชนบท	69.9	9,427	68.8	9,539
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843
ภาคที่อยู่อาศัย				
ภาคเหนือ	20.9	4,269	20.0	4,410
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	31.9	6,204	32.5	6,256
ภาคใต้	13.1	3,174	13.1	3,177
ภาคกลาง	22.9	5,625	22.5	5,191
กรุงเทพมหานคร	11.2	3,627	11.9	1,809
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม				
ของครัวเรือน				
ได้รับเฉพาะจากสื่อประเภทต่างๆ	51.6	13,297	43.8	9,811
ได้รับเฉพาะจากบุคคลต่างๆ	4.7	830	2.7	489
ได้รับทั้งจากสื่อและบุคคล	31.8	6,372	51.9	10,217
ไม่เคยได้รับ	11.9	2,400	1.6	326
รวม	100.0	22,899	100.0	20,843
การได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน				
ได้รับผลกระทบ	29.8	7,985	51.7	10,615
ไม่ได้รับผลกระทบ	70.2	14,914	48.3	10,228
รวม	100.0	22,899	100.0	20,833

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย